

T.C.
SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
Sigorta Primleri Genel Müdürlüğü

Sayı: 57405428/E./SÜ/20199-4/A.MVZ./5654390
10/11/2015

Konu: 5510 sayılı Kanununun 40 ıncı maddesi
kapsamında sayılan işler ve işyerleri

GENEL YAZI

Bilindiği üzere, 2008 yılı Ekim ayı başında yürürlüğe giren 5510 sayılı Kanununun 40 ıncı maddesinin ikinci fıkrasının;

(1) numaralı bendi ile kurşun ve arsenik işlerinin; kurşun üretilen galenit, serüzit, anglezit gibi cevherlerin çıkarılmasına ilişkin maden ocağı işlerinde, kurşunlu madenlerden yahut içinde kurşun bulunan kül, maden köpüğü, kurşun fırın kurumu, üstübeç artığı ve benzeri maddelerden kurşun üretimi için yapılan izabe işlerinde, antimuan, kalay, bronz ve benzeri maddelerle yapılan kurşun alaşımı işlerinde, kurşun izabe fırınlarının teksif odalarında biriken kuru tozları kaldırma işlerinde çalışanlar,

(2) numaralı bendi ile cam fabrika ve atölyelerinde; cam yapımında kullanılan ilkel maddeleri toz haline getirme, eleme, karıştırma ve kurutma işlerinde (bu işleri yapmak üzere tam kapalı odalar içinde otomatik makineli tesisat veya çalışma ortamındaki tozları sağlık için tehlike oluşturmayacak düzeye indiren havalandırma tesisatı bulunmadığı takdirde), eritme işlerinde (otomatik besleme fırınlarıyla çalışılmadığı takdirde), ateşçilik işlerinde, üfleme işlerinde (tamamen otomatik makinelerle yapılmadığı takdirde), basınçla yapılan cam işlerinde (cam tazyiki işleri), ayna camı sanatında potalı cam dökümü işlerinde (potalar kalıp masasına mekanik araçlarla taşınmadığı takdirde), camı fırın başından alma işlerinde, yayma fırınlarında düzeltme işlerinde, traş işlerinde, asitle hak ve cilalama işlerinde, basınçlı havayla kum püskürten cihazlarla yapılan işlerde (çalışma ortamındaki tozları sağlık için tehlike oluşturmayacak düzeye indiren havalandırma tesisatı bulunmadığı takdirde), pota ve taş odalarında görülen işlerde çalışanlar,

(3) numaralı bendi ile cıva üretimi işleri sanayiinde; cıva izabe fırınlarında görülen işlerde, elementer cıva bulunan ocaklarda görülen işlerde çalışanlar,

(4) numaralı bendi ile çimento fabrikalarında; ilkel maddeleri kırma, ufalama, ezme, eleme ve karıştırma işlerinde, otomatik fırınlarda pişirme işlerinde, klinkeri öğütme, eleme, torba ve fiçılara koyma işlerinde (otomatik olarak tozun etrafa yayılmasını önleyici bir düzenleme yapılmadığı takdirde) çalışanlar,

(5) numaralı bendi ile kok fabrikalarıyla termik santrallerde; ateşçilik, ocak temizliği, jeneratör, doldurma, boşaltma ve temizleme işlerinde, kimyasal arıtma işlerinde, gazın geçtiği cihaz ve boruların onarılması ve temizlenmesi işlerinde, kok fabrikalarında kömür ve ocak işlerinde, elektrik enerji üretim santrallerinin kazan dairesindeki ateşçilik, kül ve kömürlerin taşınması işlerinde, termik santrallerle her çeşit buhar kazanlarının kazan dairesindeki ateşçilik, kül ve kömürlerin taşınması işlerinde çalışanlar,

(6) numaralı bendi ile alüminyum fabrikalarında; alüminyum oksit üretimi işlerinde,

alüminyum bronz hazırlama işlerinde, alüminyum madeni üretimi işlerinde çalışanlar,

(7) numaralı bendi ile demir ve çelik fabrikalarının; demir fabrikalarında cevherin demire çevrilmesi işleriyle boru fabrikalarının fırın ve döküm dairelerinde yapılan işlerinde, çelikhanelerin çelik yapılan fırınlarıyla bunların teferruat ve eklentilerinden olan ikinci derecedeki fırınlarda ve konvertörlerde yapılan işlerinde çalışanlar, sıvı haldeki demir ve çeliğin tesisat ve teçhizatla veya mekanik olarak taşınmasına ilişkin işlerde, sıcak veya sıvı haldeki cürufun taşınması ve işlenmesi işlerinde, haddehanelerde (soğuk demirle çalışılan haddehaneler hariç), fırınlarda, hadde serilerinde, haddehaneyi kızgın veya sıvı çelik yahut demirle besleyen tesisat ve araçlarla görülen işlerle kızgın halde olan yarı mamul parçaların kesilmesi ve hazırlanması işlerinde çalışanlar,

(8) numaralı bendi ile döküm fabrikalarının; döküm kalıp ve maçalarının yapılması ve döküme hazır duruma getirilmesi işlerinde, döküm şarjının hazırlanması ve her çeşit maden eritme (izabe) fırınlarının döküme hazır duruma getirilmesi işlerinde çalışanlar, maden eritme ve dökme işlerinde çalışanlar,

(9) numaralı bendi ile asit üretimi yapan fabrika ve atölyelerde; asit için hammaddelerin hazırlanması işlerinde, asidin yapılma safhalarındaki işlerinde, baca gazlarından asit elde edilmesi işlerinde çalışanlar,

(10) numaralı bendi ile yeraltı işlerinin; maden ocakları (elementer cıva bulunduğu saptanan cıva maden ocakları hariç), kanalizasyon ve tünel yapımı gibi yer altında yapılan işlerde çalışanlar,

(11) numaralı bendi ile radyoaktif ve radyoionizan maddelerle yapılan işlerde; doğal ve yapay radyoaktif, radyoionizan maddeler veya bütün diğer korpüsküler emanasyon kaynakları ile yapılan işlerde çalışanlar,

(12) numaralı bendi ile su altında veya su altında basınçlı hava içinde çalışmayı gerektiren işlerde; su altında basınçlı hava içinde çalışmayı gerektiren işlerden 20- 35 metreye kadar derinlik veya 2-3,5 kg/cm2 basınçta yapılan işlerde, su altında basınçlı hava içinde çalışmayı gerektiren işlerden 35-40 (40 hariç) m. derinlik veya 3,5-4(3,5 hariç) kg/cm2 basınçta yapılan işlerde, dalgıçlık işinde çalışanlar,

(15) İtfaiye veya yangın söndürme işlerinde; yangın söndürme işlerinde çalışanlar,

2008 yılı Ekim ayı başından itibaren fiili hizmet süresi zammı kapsamına alınmışlardır.

Diğer taraftan, 11/8/1977 tarihinden itibaren 506 sayılı Kanuna 2098 sayılı Kanunla eklenen ek 5 inci maddenin birinci fıkrasında belirtilen tablonun I ve II numaralı bendi ile basım ve gazetecilik işyerlerinde 1475 sayılı Kanun ve değişikliklerine göre çalışanların bir kısmı 2008 yılı Ekim ayı başından önce itibari hizmet süresi zammı kapsamında iken bu tarihten sonra basım ve gazetecilik işyerlerinde çalışanlar kapsamından çıkartılmıştır. Ancak, 5510 sayılı Kanuna 6385 sayılı Kanunla eklenen geçici 48 nci madde uyarınca 2008 yılı Ekim ayı başı ile 19/1/2013 tarihini takip eden aybaşına kadar geçen sürede Basın Kartı Yönetmeliğine göre basın kartı sahibi olmak suretiyle çalışanlar fiili hizmet süresi zammı kapsamına dahil edilmişlerdir.

5510 sayılı Kanununun 40 ncı maddesinin ikinci fıkrasında yer alan tabloya 6385 sayılı Kanunla eklenen (16) ve (17) nci sıra ile basım ve gazetecilik mesleğinde Basın Kartı Yönetmeliğine göre basın kartı sahibi olmak suretiyle fiilen çalışanlar ile Türkiye Radyo-Televizyon Kurumunda Basın Kartı Yönetmeliğine göre basın kartı sahibi olmak suretiyle fiilen çalışanlar da 2013 yılı Şubat ayı başından itibaren fiili hizmet süresi zammı kapsamına girmişlerdir.

5510 sayılı Kanunda belirtilen işyerlerinde çalıştıkları halde, söz konusu işleri/görevleri yapmayan veya sayılan işleri/görevleri yaptıkları halde, söz konusu işyerlerinde çalışmayan sigortalıların işyeri ve iş koşulu şartı bir arada yerine gelmediğinden fiili hizmet süresi zammından yararlandırılmaları mümkün bulunmamaktadır.

Bu itibarla, 5510 sayılı Kanununun 40 ncı maddesinde fiili hizmet süresi zammı uygulamasından sigortalıların yararlanabilmesi çalıştıkları işyeriyle yaptıkları işin birlikte

gerçekleşmesi koşuluna bağlanmıştır.

506 sayılı Kanunun ek 5 inci maddesinin (IV) üçüncü bendinde yer alan "Azotlu gübre ve şeker sanayinde..." ibaresi Anayasa Mahkemesinin 27/3/2007 tarih, 26475 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 4/10/2006 tarih, 2002/157 Esas, 2006/97 sayılı Kararı ile iptal edilmiş olup, 27/3/2007 tarihinden sonra hizmetin azotlu gübre ve şeker sanayinde geçmesi şartına bakılmadan tüm fabrika, atölye, havuz ve depolarda, trafo binalarında çalışan sigortalıların çelik, demir ve tunç döküm, zehirli, boğucu, yakıcı, öldürücü ve patlayıcı gaz, asit, boya işleriyle gaz maskesi ile çalışmayı gerektiren, patlayıcı maddeler yapılmasında ve kaynak işlerinde geçen hizmetlerinin itibari hizmet kapsamında değerlendirilmesine imkan sağlanmıştır.

Anayasanın 153 üncü maddesine göre Anayasa Mahkemesi kararları kesin hüküm ifade etmekte, kanun hükümleri iptal kararlarının Resmi Gazete'de yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkmakta ve iptal kararları geriye yürümektedir.

5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında 40 ıncı maddede yer alan tablonun (1) ila (15) numaralı sıralarında belirtilen işyerlerinde ve işlerde çalışanların 2008 yılı Ekim ayı başından, 6385 sayılı Kanunla söz konusu tabloya eklenen (16) ve (17) numaralı sıralarda belirtilen işyerlerinde ve işlerde çalışanların ise 5510 sayılı Kanunun geçici 48 nci maddesinden faydalananların hakkı saklı kalmak şartıyla 2013 yılı Şubat ayı başından itibaren sözkonusu işyeri ve işlerde geçen çalışma sürelerinin her 360 günü için karşılıklarında gösterilen gün sayıları fiili hizmet süresi zammı olarak değerlendirilmektedir.

5510 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesinin birinci fıkrası hükmüne göre hesaplanan fiili hizmet süresi zammı, tablonun (13) ve (14) numaralı sırasında yer alan sigortalılar hariç diğer sigortalılar için beş yılı geçmemek üzere uzun vadeli sigorta kolları uygulamasında prim ödeme gün sayısına eklenmektedir. 5510 sayılı Kanunla yaştan yapılacak indirim süresinin hesabı, toplam prim ödeme gün sayısına eklenen sürenin yarısı şeklinde belirlendiğinden yaş hadlerinden yapılacak indirim süresi, prim ödeme gün sayısına beş yıl ilave edilenler için 2,5 yılı geçmemektedir. Tablonun (10) numaralı sırasında yer alan sigortalılar için ise gerek prim ödeme gün sayısına yapılacak ilavede gerekse yaştan yapılacak indirimde süre sınırı uygulanmamaktadır.

Ancak, yaş haddi indiriminden yararlanabilmek için 5510 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesinin ikinci fıkrasında yer alan tablonun (10) numaralı sırasında yer alan sigortalıların en az 1800 gün, diğer sıralarda yer alan sigortalıların ise en az 3600 gün belirtilen işyeri ve işlerde çalışmış olmaları gerekmektedir.

Genel Müdürlüğümüze yapılan müracaatlardan 2008 yılı Ekim ayı başından önce 506 sayılı Kanuna tabi olarak 5510 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesinde sayılan işler ve işyerlerinde çalışıp 2008 yılı Ekim ayı başından sonra da 5510 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesi kapsamında bu çalışmalarını sürdüren sigortalıların, 506 sayılı Kanuna tabi geçen çalışma sürelerinin gerek 1800 gün gerekse 3600 günün hesabında dikkate alınmaması dolayısıyla 2008 yılı Ekim ayı başından sonra geçen süreleri için emeklilik yaş haddi indiriminden faydalanamadıkları tespit edilmiştir.

Buna göre, sigortalıların 2008 yılı Ekim ayı başından önce 5510 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesinde belirtilen işler ve işyerlerinde 5434 sayılı Kanunun mülga 32 nci maddesine göre fiili hizmet süresi zammı ile 506 sayılı Kanunun ek 5 inci maddesi kapsamında itibari hizmet süresi kapsamı dışında prim ödenerek geçen çalışmalarla 2008 yılı Ekim ayı başından sonra fiili hizmet süresi zammına tabi prim ödenerek geçen çalışmalar toplamının 1800 veya 3600 gün olması halinde, sigortalıların 2008 yılı Ekim ayı başından sonra fiili hizmet süresi zammına tabi geçen çalışmaları için emeklilik yaş haddinden indirim yapılacaktır.

5510 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesinde sayılan işler ve işyerlerinde 2008 yılı Ekim ayı başından önce de çalışan sigortalıların bu kapsamda çalışıp çalışmadıklarının tespiti Ünitelerce yapılacaktır. Şöyle ki; sigortalı çalışmalarını 2008 yılı Ekim ayı başından önce başlayanlardan 5510 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesi kapsamındaki hizmetleri aynı işyerinden bildirildiği tespit edilenlerin aynı işyerindeki çalışmalarını devamlılık gösteriyorsa, fiili hizmet süresi zammı kapsamında çalıştığını gösterir bilgi ve belgelerin ibraz edilmesi halinde, devamlılık göstermeyen

hizmetler ise sonradan düzenlenebilir nitelikte olmayan belge ibraz edilmesi halinde dikkate alınacaktır. Bunun dışında fiili hizmet süresi zammı kapsamındaki işler ve işyerlerinin tespitinde işyeri dosyasındaki işkolu kodu ile işyerinin tehlike sınıf ve derecelendirilmesine ilişkin belgelere de bakılarak karar verilebilecek, ayrıca geriye dönük çalışmaların niteliğine ilişkin denetim yaptırılmayacaktır.

2008 yılı Ekim ayı başından önce geçen çalışmalar sadece 1800 veya 3600 günün hesabında değerlendirileceğinden hizmetin 5434 sayılı Kanunun mülga 32 nci maddesi veya 506 sayılı Kanunun ek 5 inci maddesi kapsamında geçip geçmediğine bakılmayacağı gibi 2008 yılı Ekim ayı başından sonra 40 ıncı madde kapsamında olup, bu tarihten önce bu nitelikte çalışması olanlar için 2008 yılı Ekim ayı başından önceye yönelik olarak itibari hizmet süresi veya fiili hizmet süresi zammına ilişkin aylık prim ve hizmet belgesi ile dört aylık sigorta primleri bordrosu istenmeyecek, işverenlerden herhangi bir prim farkı da talep edilmeyecektir.

Örnek 1- 506 sayılı Kanuna tabi çalışmaya başladığı 2/5/1992 tarihinden itibaren radyoaktif ve radyoionizan maddelerle yapılan işlerde çalıştığı Kuruma ibraz etmiş olduğu belgeden tespit edilen sigortalı (A), bu çalışmalarını 2008 yılı Ekim ayından itibaren de 5510 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesi kapsamında sürdürmeye devam etmiştir. Bu durumda sigortalı (A)'nın 2008 yılı Ekim ayı başından önce de 5510 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesinin ikinci fıkrasının (11) numaralı bendi kapsamında çalıştığı anlaşıldığından 2/5/1992-1/10/2008 süresindeki çalışmalar toplamı 3600 günün hesabında dikkate alınarak 1/10/2008 tarihinden sonra geçen çalışmalar için toplam prim ödeme gün sayısına ilave edilen sürenin yarısı emeklilik yaş haddinden düşülecektir.

Örnek 2- 506 sayılı Kanuna tabi çalışmaya başladığı 7/8/1997 tarihinden itibaren döküm fabrikasında çalışan sigortalı (B)'nin bu çalışmaları 27/3/2007 tarihinden itibaren 506 sayılı Kanunun ek 5 inci maddesi kapsamına alınmış olup, işverenince 2008 yılı Ekim ayı başından itibaren de 5510 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesi kapsamında hizmet bildirimleri yapılmaya devam edilmiştir. Bu durumda, 27/3/2007 tarihinden önce de 5510 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesinin ikinci fıkrasının (8) numaralı bendi kapsamında çalıştığı Kuruma ibraz etmiş olduğu belgeden anlaşılan sigortalı (B)'nin 7/8/1997-27/3/2007 süresindeki çalışmaları toplamı 3600 günün hesabında dikkate alınacak, 2008 yılı Ekim ayı başından sonra geçen çalışmaları için toplam prim ödeme gün sayısına ilave edilen sürenin yarısı emeklilik yaş haddinden düşülecektir.

Bilgi edinilmesini, daha önce 506 sayılı Kanuna tabi olarak 5510 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesinde sayılan işler ve işyerlerinde çalışanlar hakkında yukarıdaki açıklamalarımız doğrultusunda işlem yapılmasını rica ederim.

İsmail YILMAZ
Genel Müdür V.

DAĞITIM:

Gereği:

Taşra Teşkilatına